

Nr 162

Av herr Edström m. fl., om inrättande vid Lunds universitet av en professor i internationell rätt.

(Lika lydande med motion nr 221 i Andra kammaren)

1945 års universitetsberedning yttrade i sitt betänkande (SOU 1946:81 s. 51) beträffande en professor i internationell rätt vid juridiska fakulteten vid Lunds universitet att principbeslut borde fattas om inrättande av denna professor. Professuren borde inrättas när juridiska fakulteten gjort framställning därom.

1949 års kommitté för den juridiska och samhällsvetenskapliga utbildningen framhöll i sitt betänkande (SOU 1953:15 s. 206 f, 511 och 524), att alla de åtgärder borde vidtagas som kunde främja intresset för internationell rätt, och som ett led i denna riktning föreslogs professorer i internationell rätt i både Uppsala och Lund.

Lunds studentkår har gjort upprepade framstötningar om inrättande av en professor i internationell rätt i Lund. Bl. a. framfördes förslag härom i en skrivelse till Konungen i september 1961.

Lunds universitets rektor professor Philip Sandblom anförde i anledning av denna framställning den 22 september 1961 i likalydande skrivelser till hans excellens statsministern och till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet bl. a. att studentkårens hemställan syntes honom starkt motiverad samt att han med synnerligt eftertryck tillstyrkte densamma.

Universitetskanslern avgav remissyttrande den 16 oktober 1961 och hemställde, att Kungl. Maj:t i 1962 års statsverksproposition måtte föreslå inrättande av en professor i internationell rätt vid Lunds och Uppsala universitet från och med budgetåret 1963/64.

Större akademiska konsistoriet vid Lunds universitet hemställde i sina petita angående avlöningsanslag till den juridiska fakulteten för budgetåret 1963/64, att en professor i internationell rätt vid Lunds universitet omfattande folkrätt och internationell privaträtt skulle inrättas.

Universitetskanslern framhöll i anledning av denna framställning, att det är nödvändigt att tillräckliga resurser skapas för forskning och undervisning inom detta rättsområde genom att samtliga juridiska fakulteter erhåller professor i internationell rätt.

Från företrädarna för den svenska industrien och handelskamrarna har *Bihang till riksdagens protokoll 1966. 3 saml. Nr 162—174*

vid upprepade tillfällen kraftigt understrukits betydelsen av vetenskaplig forskning och undervisning i internationell rätt.

Den internationella rättens ökade betydelse i vår tid är uppenbar. Mot-sättningarna mellan de västeuropeiskt orienterade staterna samt de så kallade folkdemokratierna och det nya element, som de självständigblivna kolonialområdena utgör i det internationella umgänget, har väsentligt raserat den enhetlighet i civilisation och rättsuppfattning som varit den tidigare folkrättens grund, vilket kanslern bl. a. framhöll. Den pågående samhällsutvecklingen har medfört att kommunikationerna och handelsförbindelserna mellan länderna blivit allt livligare. I en tid av alltmer ökad spänning i världen med ständigt återkommande konflikter är det för en liten stat som Sverige av stor, i vissa lägen avgörande, betydelse att ha tillgång till en på vetenskaplig forskning grundad aktuell folkrättslig kunskap. Detta gäller även den internationella privaträtten. Som belysande exempel kan nämnas dels alla de privaträttsliga frågor som berör i vårt land emottagna tiotusentals flyktingar eller andra hos oss bosatta utlänningar, dels de väldiga internationellrättsliga problemkomplex som måste bli följden av vårt lands fortgående integrering med den europeiska ekonomiska gemenskapen, dels de internationellrättsliga frågor som sammanhänger med vårt lands medlemskap i Förenta Nationerna, vars ändamål enligt stadgans artikel 1 bl. a. är att i överensstämmelse med rättvisans och den internationella rättens principer tillrättalägga eller lösa internationella tvister och vars generalförsamling enligt artikel 13 har till uppgift »att främja den internationella rättens fortgående utveckling och kodifiering».

Det bör även framhållas att en professur i detta ämne regelmässigt finns vid utländska universitet, liksom vid vårt lands övriga juridiska fakulteter. Även vid Handelshøjskolen i Köpenhamn finnes en professur i »international og sammenlignende erhvervsret».

Med hänsyn till folkrättens och den internationella privaträttens nämnda betydelse har dessa ämnen enligt den år 1957 antagna studieordningen för juris kandidatexamen och juridisk-samhällsvetenskaplig examen fått ett anmärkningsvärt ringa utrymme. Ämnet folkrätt ingår som en mindre del i examensämnet offentlig rätt med folkrätt, vilket även omfattar de stora rättsområdena statsrätt och förvaltningsrätt. Den internationella privaträtten är visserligen självständigt examensämne men har enligt planen för studiegången en normalstudietid om blott 3 veckor. Professorn i internationell privaträtt är därtill samtidigt professor i civilrätt och har sålunda en mycket omfattande examinationsskyldighet, varigenom hans möjligheter till forskning i internationell privaträtt är starkt begränsade.

För en professur i internationell rätt i Lund talar även bestämmelsen om riksgiltighet för akademiska betyg i juridik, som juristutbildningskommittén vid genomförandet av juristutbildningsreformen 1958 framhöll såsom synnerligen väsentlig. Riksgiltigheten innebär, att betyg i ett ämne vid en fakultet skall äga giltighet vid landets övriga juridiska fakulteter. På

grund härav måste innehållet i de olika examensämnena vara detsamma vid de skilda fakulteterna. Om internationell rätt skulle utbrytas och bilda ett eget examensämne, vilket i och för sig vore ytterst angeläget mot bakgrund av det ovan anförda, kan detta icke lämpligen ske förrän en professur i detta ämne inrättats även vid Lund universitet. Splittringen på två examensämnen samt avsaknaden av speciella lärare inom dessa rättsområden medför förutom svårigheter vad angår den grundläggande undervisningen, att de som önskar ägna sig åt fördjupade studier i något av dessa ämnen inom juris kandidatexamens ram ej kan beredas den handledning som är önskvärd. Detta gäller i än högre grad den som vill licentiera eller doktorera på förevarande område.

Den internationella rätten har vidare en historisk anknytning till Lunds universitet. Under universitetets första tid verkade där dåtidens främste folkrättsexpert, Samuel von Pufendorf. Genom sina banbrytande forskningar medverkade han väsentligt till utvecklingen av folkrätten och därmed den internationella rätten. Genom att inrätta en professur i internationell rätt vid Lunds universitet skulle universitetet ånyo få möjlighet att i framtiden medverka till utvecklingen av den internationella rätten.

Statsutskottet anförde 1964 ang. motion om inrättande av professur i internationell rätt (utlåtande 1964:55 s. 9) att man funnit »vid motsvarande motionsbehandling 1963 (utlåtande 1963:61) att starka skäl anförts för en förstärkning av ämnesrepresentationen på berörda områden». Utskottet underströk då liksom 1962 värdet av att vårt land finge större resurser beträffande forskning och undervisning i internationell rätt. Beträffande en motion 1965 angående inrättande av dylik professur även i Lund avgav ett enigt utskott — såsom en ledamot av utskottet framhöll i första kammaren (FK prot. 1965:24 s. 70) — ett välvilligt yttrande (utlåtande 1965:90 s. 13):

Vid sin behandling av 1964 års statsverksproposition . . . ansåg utskottet, att frågan om inrättande av en lundaprofessur i ämnet, sedan erfarenhet vunnits av den förstärkning på området som uppsalaprofessurens tillkomst skulle innebära, borde av vederbörande universitetsmyndigheter vägas mot andra för de juridiska fakulteterna angelägna problem, som kunde kräva en lösning.

Utskottet fann inte anledning frångå sin tidigare intagna ståndpunkt. I detta sammanhang må nämnas att erfarenheten från motsvarande professur i Stockholm, som inrättades 1947, icke synes ha varit annat än god. Vidare kan nämnas — förutom kanslers hemställan om en dylik professur såväl 1961 som 1963 enligt ovan — att juridiska fakulteten under senare år i sina petita ang. högre tjänster städse i första hand äskat denna professur. Professuren i Uppsala har lockat tre sökande, varav två från Norge.

Vidare må nämnas att rekryteringsunderlaget för den föreslagna professuren i Stockholm, som inrättades 1947, icke synes ha varit annat än god. Visuren vad gäller såväl Sverige som övriga Norden f. n. synes mycket gott.

Den kostnad som inrättandet av en professur i internationell rätt omfattande folkrätt och internationell privaträtt kommer att medföra är ringa med hänsyn till det stora värde en ökad kunskap om de internationellrättsliga problemen har för vårt land.

Vårt lands möjligheter att hävda sig i internationella sammanhang beror till en del på om statsmakterna tillser att forskning och undervisning på detta rättsområde stimuleras vid samtliga våra universitet. Ett inrättande av denna professur torde ligga helt i linje med tidens krav och vara nödvändigt för ett aktivt bedrivande av fredsforskning i vårt land. Professuren skulle i hög grad öka möjligheterna till »tvärvetenskap» beträffande de många problem som är förknippade med de internationella konflikt-situationerna och skulle kunna tillföra såväl den juridiska som den allmänna debatten värdefulla synpunkter.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av punkt E 8 under åttonde huvudtiteln måtte besluta att en professur i internationell rätt vid Lunds universitet omfattande folkrätt och internationell privaträtt inrättas från och med budgetåret 1966/67.

Stockholm den 25 januari 1966

Gunnar Edström

Lennart Geijer

Gösta Jacobsson

Nils-Eric Gustafsson